

Risk ve Getiri (1)

Ders 9

Finansal Yönetim 15.414

Bugün

Risk ve Getiri

- İstatistik Tekrarı
- Hisse senedi davranışlarına giriş

Okuma

- Brealey ve Myers, Bölüm 7, sayfalar 153-165

Yol haritası

1. Bölüm: Değerleme

2. Bölüm: Risk ve getiri

3. Bölüm: Finansman ve ödeme kararları

Sermaye Maliyeti

İskontolu Nakit Akışı (DCF) Analizi

$$NBD = NA_0 + \frac{NA_1}{(1+r)} + \frac{NA_2}{(1+r)^2} + \frac{NA_3}{(1+r)^3} + \frac{NA_4}{(1+r)^4} + \dots$$

r = sermayenin fırsat maliyeti

İskonto oranı benzer riski olan yatırımlardan talep edilen getiridir.

Sorular:

- Riski nasıl ölçeriz?
- Yatırımcıların bu risk seviyesindeki projelerden istedikleri getiriyi nasıl tahmin edebiliriz?

Örnekler

- Kasım 1990'da AT&T 5. Büyük Amerikan bilgisayar üreticisi olan NCR'a bir teklif yapmayı düşünüyordu. AT&T, NCR'a yatırım yapmanın riskini nasıl ölçebilir? AT&T bu yatırımı değerlendirmek için hangi iskonto oranını kullanmalı?
- 1946-2000 yılları arasında senelik olarak küçük firmalar %17,8 ve büyük firmalar %12,8 getiri sağladı. 1963-200 yılları arasında P/D oranı yüksek firmalar %13,8 ve P/D oranı düşük hisseler %19,6 getirdi. Bu farkı ne açıklayabilir? P/D oranı düşük olan küçük firmalar daha mı riskli, yoksa bu örnek yararlanılabilecek fiyatlama hatalarını mı işaret ediyor? Bu bilgiler firmaların yatırım ve finansman seçeneklerini nasıl etkilemeli?

Temel bilgiler

Hisse Senedi Piyasası

➤ Birincil piyasa

Yeni menkul kıymetlerin doğrudan yatırımcılara satılması (aracı kurumlar kanalıyla)

İlk halka arzlar (IPO lar)

Sermaye artırımları (SEO lar)

➤ İkincil piyasa

Hisselerin yatırımcılar arasındaki alım satımı

Piyasa yapıcılar alım satıma hazır (alış ve satış fiyatları)

Piyasa veya limit emirleri

NYSE ve AMEX: borsa simsarıyla borsada alım satım

NASDAQ: Elektronik piyasa

Berberce: 7022 firma, 11,6 trilyon dolar piyasa değeri (Aralık 2002)

Temel bilgiler

Deyimler

➤ Gerçekleşmiş getiri

$$r_t = \frac{Tem_t + P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} = \frac{Tem_t}{P_{t-1}} + \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \quad (\text{TG} + \text{Fiyat artışı})$$

➤ Beklenen getiri = dönem başındaki en iyi tahmin

$$E[r_t] = \frac{E[Tem_t] + E[P_t - P_{t-1}]}{P_{t-1}}$$

➤ Risk primi, veya beklenen aşırı getiri

$$\text{Risk primi} = E[r_t] - r_f$$

İstatistik hatırlatma

Rassal değişken (x)

➤ Yığın parametreleri

$$\text{Ortalama} = \mu = E[x]$$

$$\text{Varyans} = \sigma^2 = E[(x - \mu)^2], \text{ standart sapma } \sigma$$

$$\text{Çarpıklık (skewness)} = E[(x - \mu)^3] / \sigma$$

➤ N gözlemlili örnek

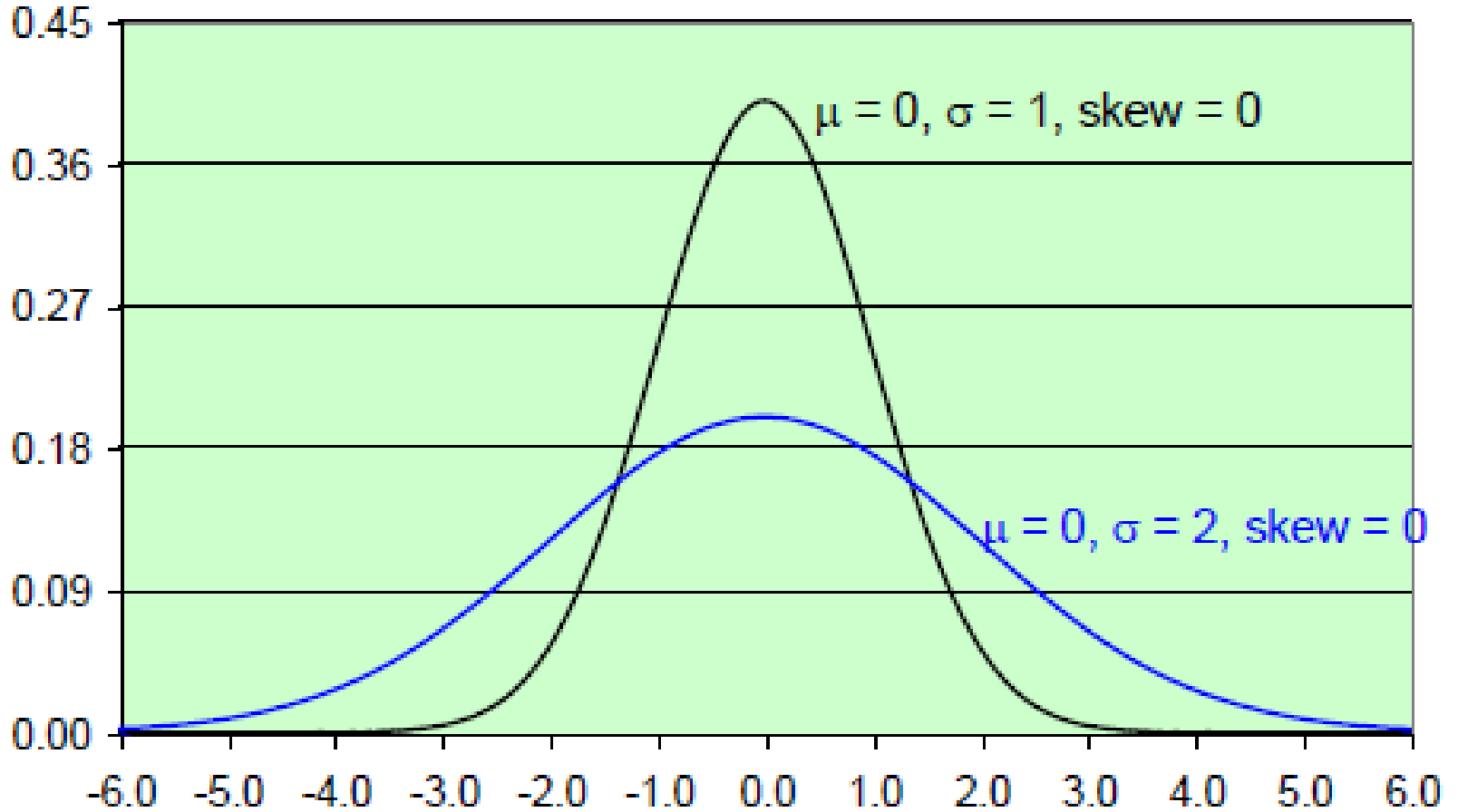
$$\text{Örnek ortalaması} = \bar{x} = \frac{1}{N} \sum_i x_i$$

$$\text{Örnek varyansı} = s^2 = \frac{1}{N-1} \sum_i (x_i - \bar{x})^2, \text{ standart sapma} = s$$

Örnek çarpıklığı

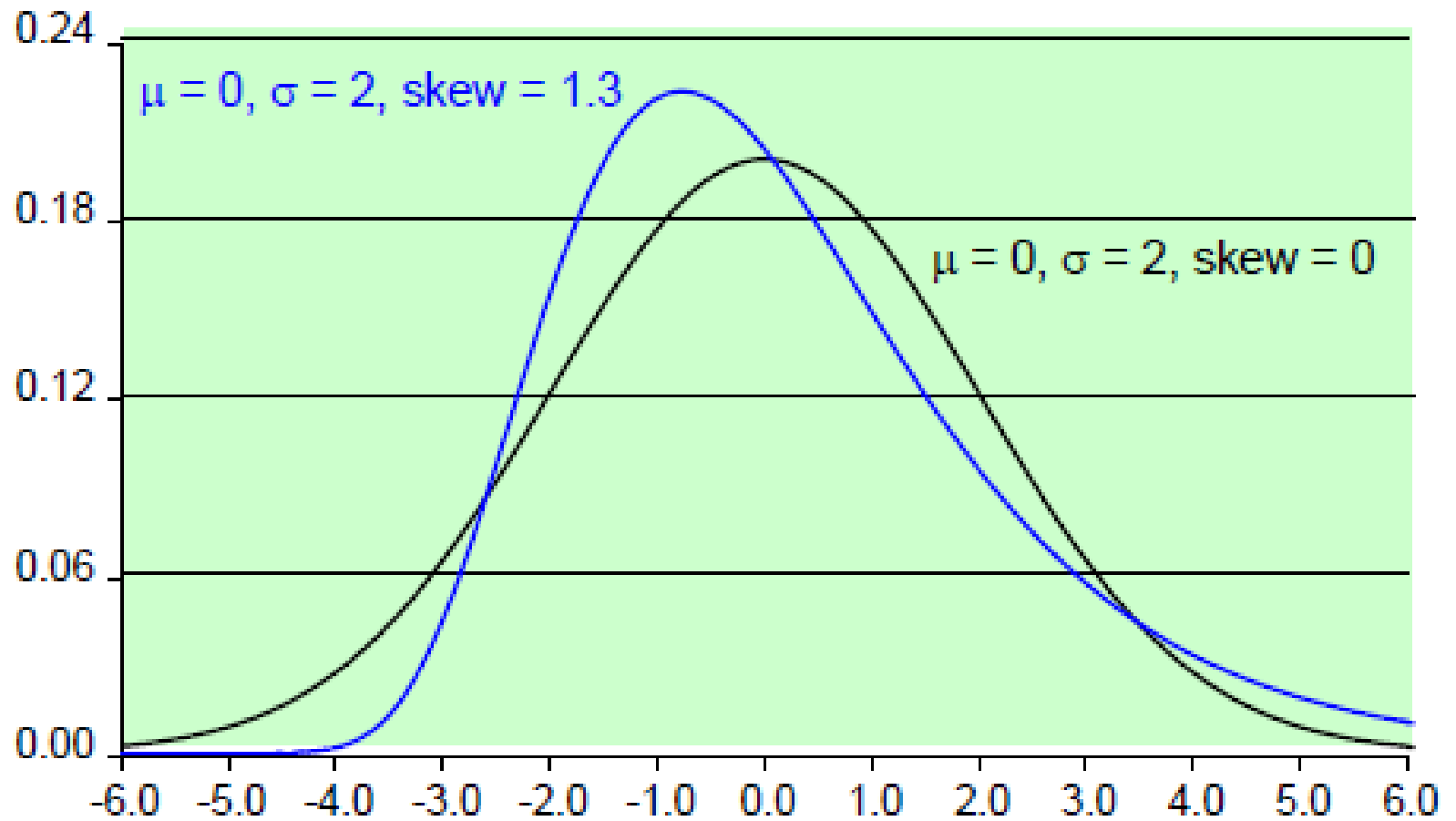

Örnek

[Olasılık yoğunluk işlevi: x değişkeninin verilen aralıkta olma olasılığını gösterir]

Örnek

İstatistik hatırlatma

Diğer istatistikler

➤ Medyan

%50'lik dilim: $x < \text{medyan}$ olasılığı = 0,5

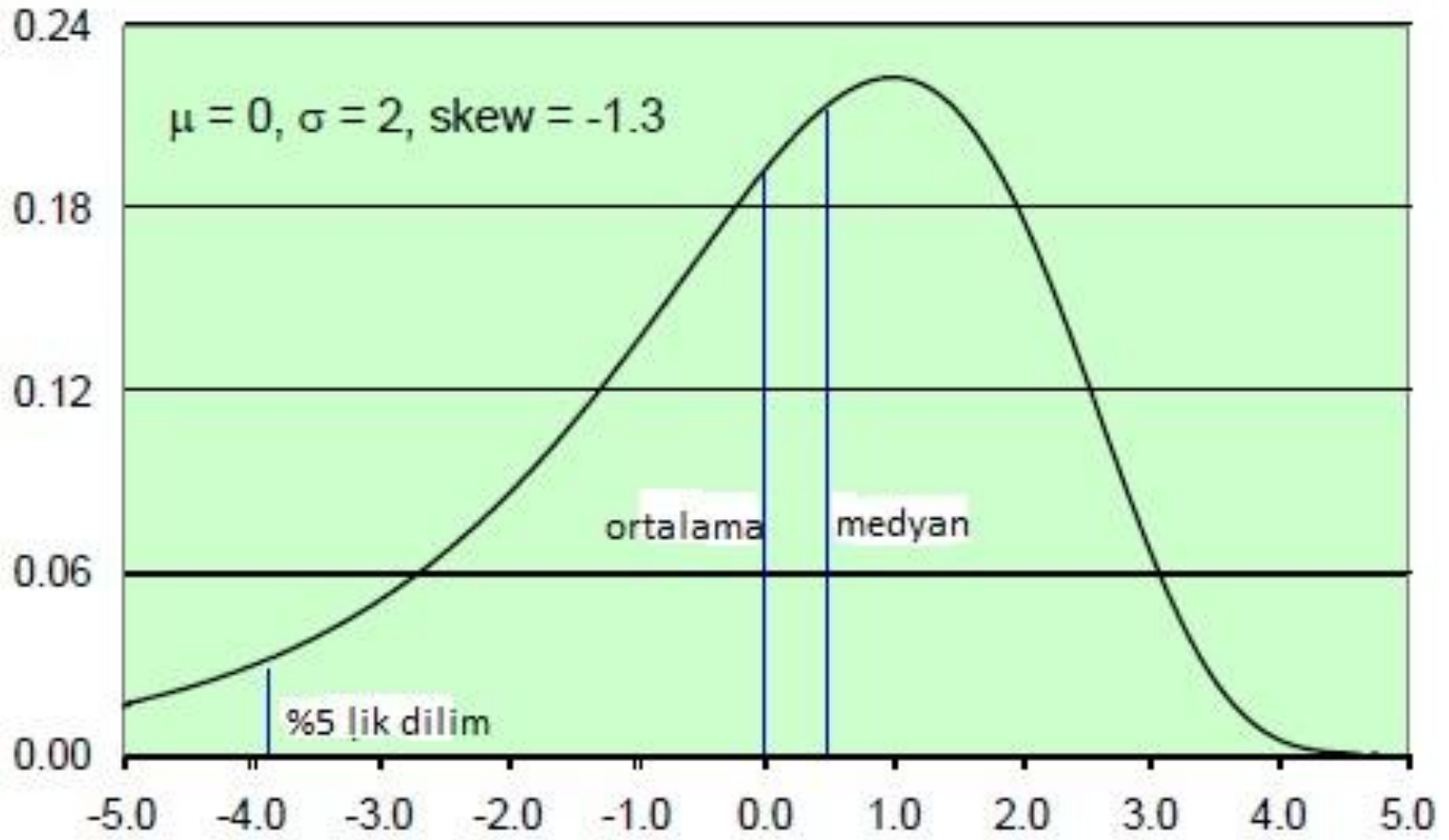
➤ Riske maruz değer (VaR)

İşler yarın (veya gelecek hafta) ne kadar kötüye gidebilir?

1. veya 5. yüzdelik dilim: $x < \text{VaR}$ olasılığı 0,01 veya 0,05

Önümüzdeki 24 saatte Y dolardan fazla kaybetmeyeceğimize %99 eminiz

Örnek

İstatistik hatırlatma

Normal rassal değişken (x)

Çan şekilde simetrik dağılım

$$x \sim N(\mu, \sigma^2)$$

x ortalaması μ ve varyansı σ^2 olarak normal dağılıma sahiptir

Standart normal

Ortalaması 0 ve varyansı 1 [veya $N(0,1)$]

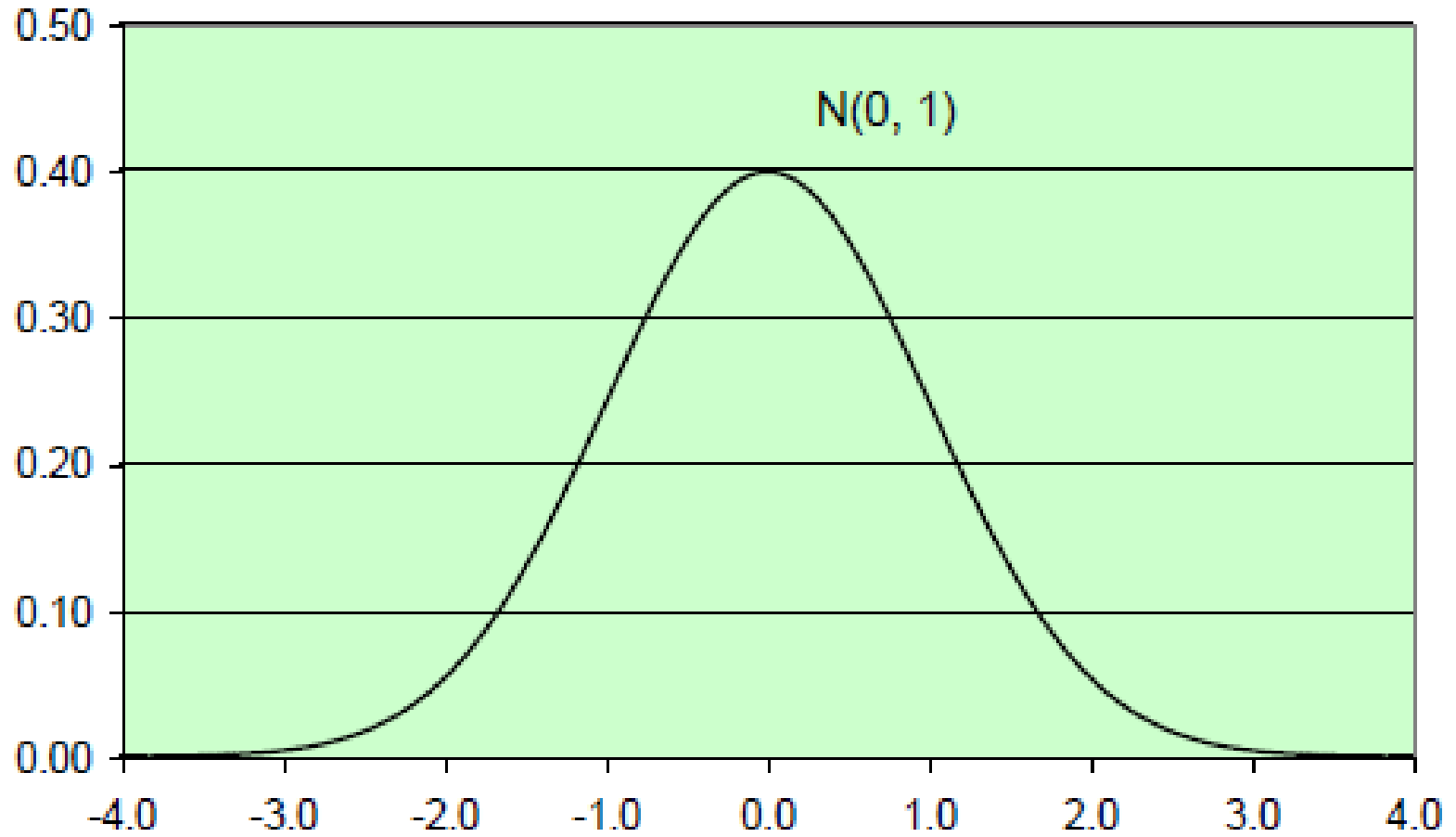
Güven aralıkları

Gözlemlerin %68'i ortalamadan +/- 1 standart sapma aralığındadır

Gözlemlerin %95'i ortalamadan +/- 2 standart sapma aralığındadır

Gözlemlerin %99'u ortalamadan +/- 3 standart sapma aralığındadır

Örnek

İstatistik hatırlatma

Ortalamayı tahmin etmek

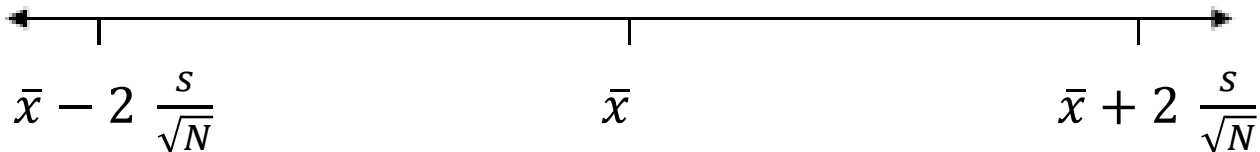
Elimizdeki örnek $x_1, x_2, \dots, x_N$

μ ve σ^2 i bilmiyoruz $\rightarrow$ μ 'yü örnek ortalaması $\bar{x}$ le tahmin edin
 σ^2 'i örnek varyansı s^2 ile tahmin edin

$\bar{x}$ ne kadar hassas?

Standart sapma ($\bar{x}$) $\approx s / \sqrt{N}$

μ için %95 güven aralığı

Uygulama

1946-2001 arasında ABD hisse senedi piyasalarının aylık ortalama getirisi hazine bonosu (Tbill) oranından %0,63 daha yüksek ve aylık getirilerin standart sapması %4,25. Bu verileri kullanarak risk primini ne kadar hassas hesaplayabiliriz?

➤ **Örnek:** $\bar{x} = \%0,63$ $s = \%4,25$ $N = 672$ ay

➤ **Standart sapma** ($\bar{x}$) = $4,25 / \sqrt{672} = \% 0,164$

➤ **%95 güven aralığı**

Alt sınır = $0,63 - 2 \times 0,164 = \%0,30$

Üst sınır = $0,63 + 2 \times 0,164 = \%0,96$

Senelik (x 12): $\%3,6 < \mu < \%11,5$

İstatistik hatırlatma

İki rassal değişken

X ve y nasıl hareket eder? Genelde aynı yönde mi yoksa ters yönlerde mi hareket ederler?

$$\text{Kovaryans} = \sigma_{x,y} = E[(x-\mu_x)(y-\mu_y)]$$

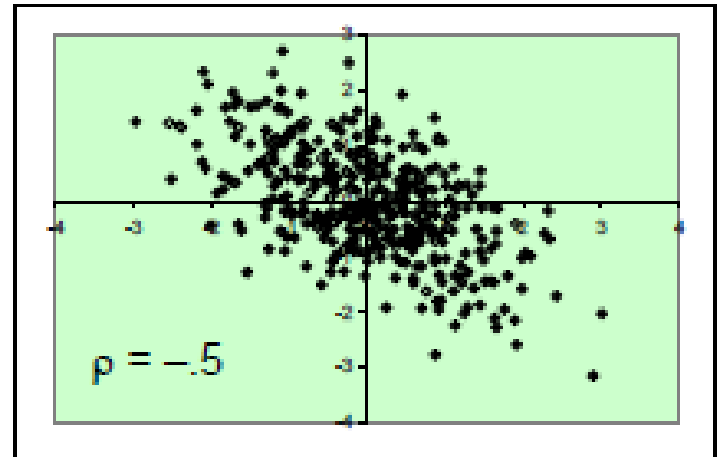
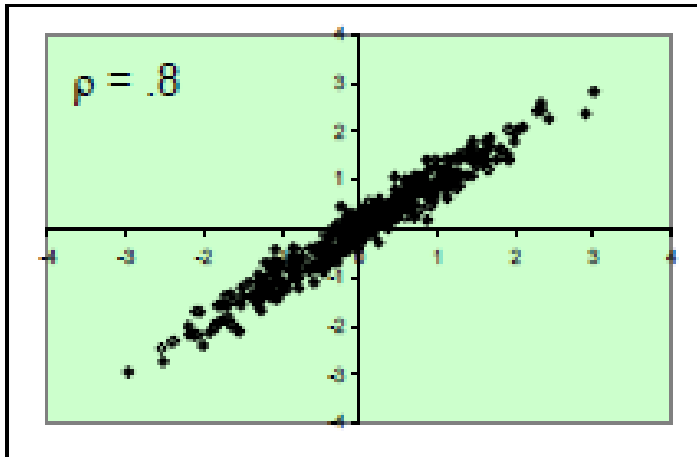
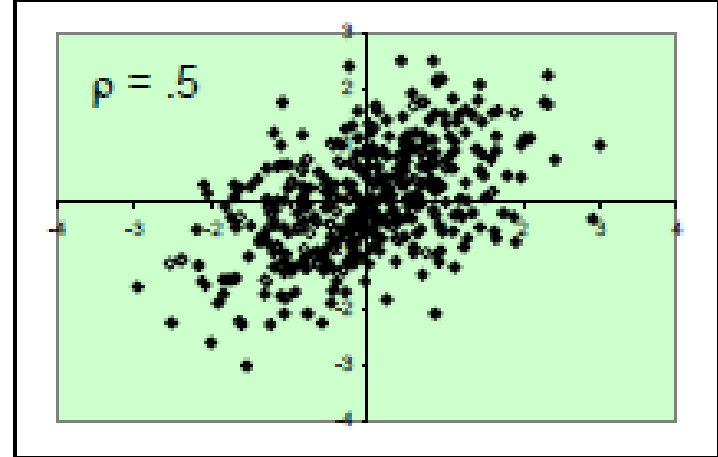
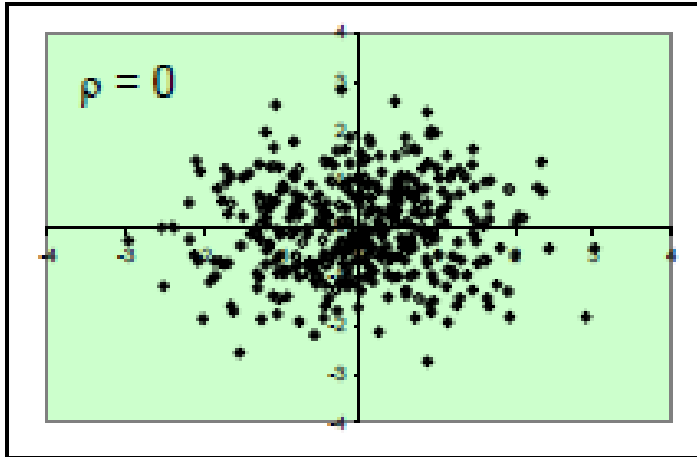
Eğer $\sigma_{x,y} > 0$ ise x ve y aynı yönde hareket ederler

Eğer $\sigma_{x,y} < 0$ ise x ve y ters yönlerde hareket ederler

$$\text{Korelasyon} = \rho_{x,y} = \frac{\text{kovaryans}}{\text{stsap}_x \times \text{stsap}_y} = \frac{\sigma_{x,y}}{\sigma_x \sigma_y}$$

$$-1 \leq \rho_{x,y} \leq 1$$

Korelasyon

Hisse senedi fiyatlarının özellikleri

Zaman serisi özellikleri

- Hisseler ne kadar risklidir?
- Hisse senedi piyasası ne kadar risklidir?
- Hisse getirilerini tahmin edebilir miyiz?
- Volatilité (oynaklık) zaman içinde nasıl değişir?

Hisseler, bonolar, tahviller ve enflasyon

Temel istatistikler 1946-2001

Aylık %

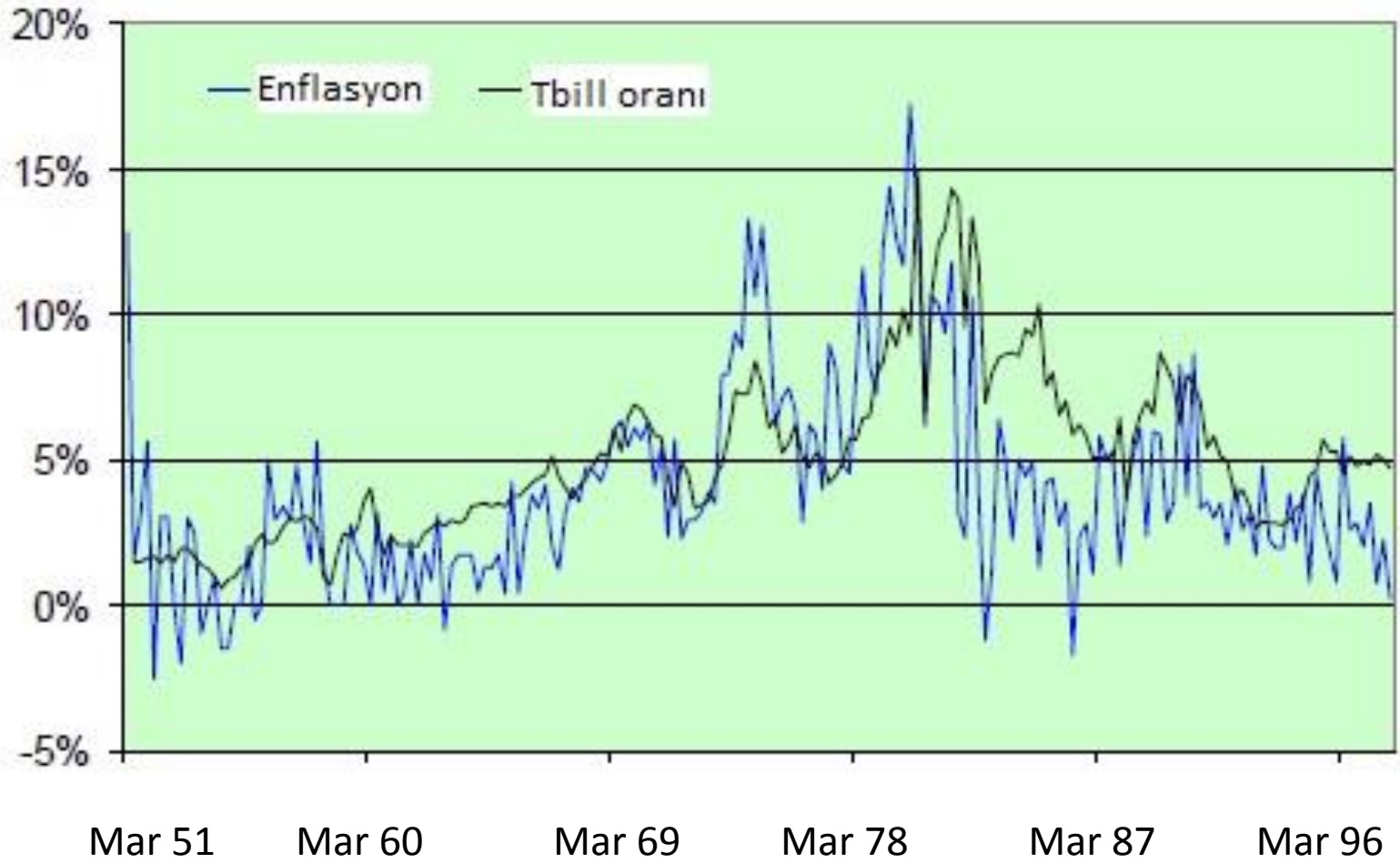
Seri	ortalama	stsap	skew	min	max
Enflasyon	0.32	0.36	0.82	-0.84	1.85
Haz bono(1 sene)	0.38	0.24	0.98	0.03	1.34
Haz tah(10 sene)	0.46	2.63	0.61	-7.73	13.31
DA hisse endeksi	1.01	4.23	-0.47	-22.49	16.56
EA hisse endeksi	1.18	5.30	-0.17	-27.09	29.92
Motorola	1.66	10.02	0.01	-33.49	41.67

[DA: Değer ağırlıklı, EA: eşit ağırlıklı]

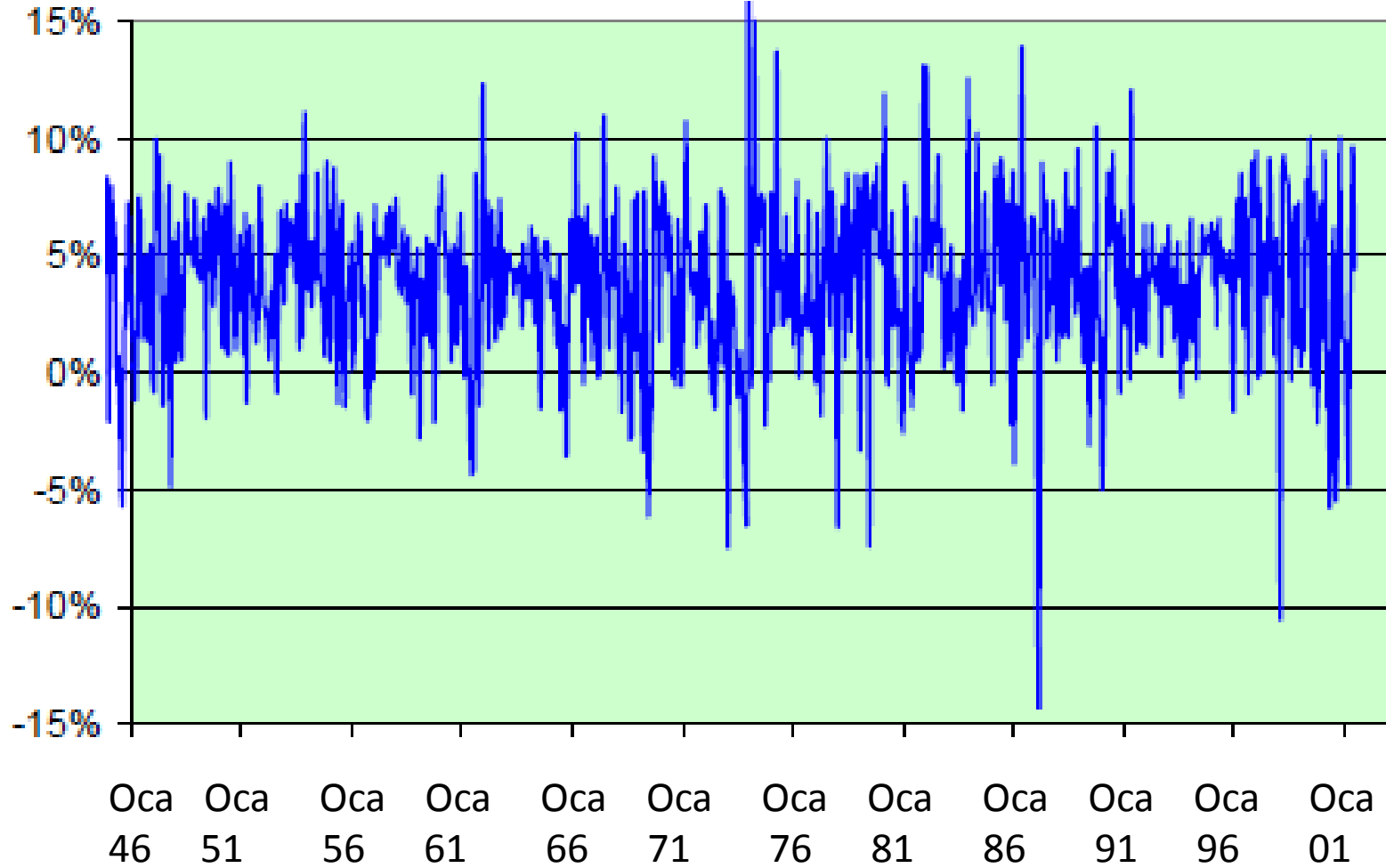
Hisseler, bonolar, tahviller ve enflasyon, 1946'nın 1 doları

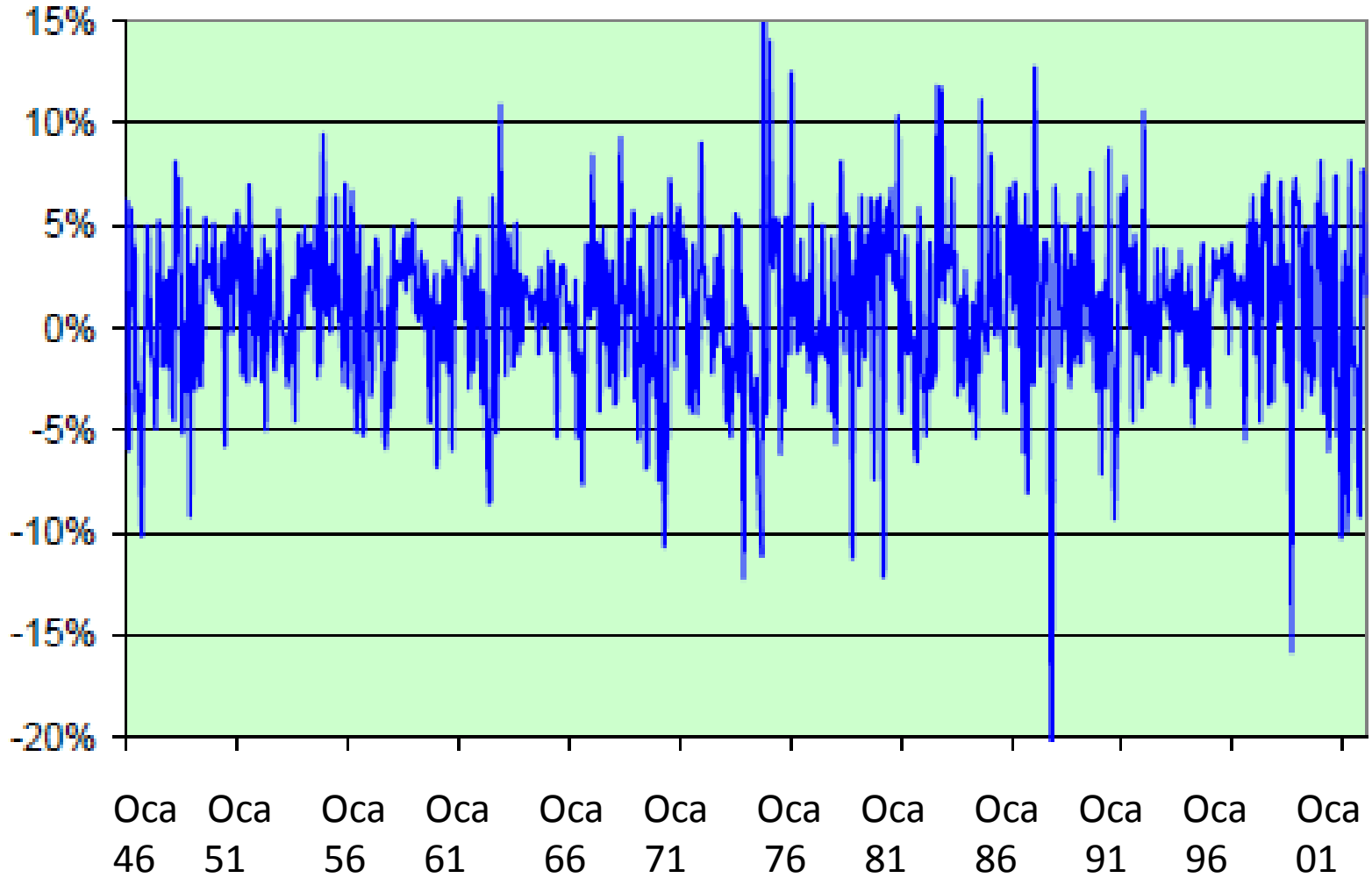
Hazine bonosu oranı ve enflasyon

10 yıllık hazine tahvili (Treasury note)

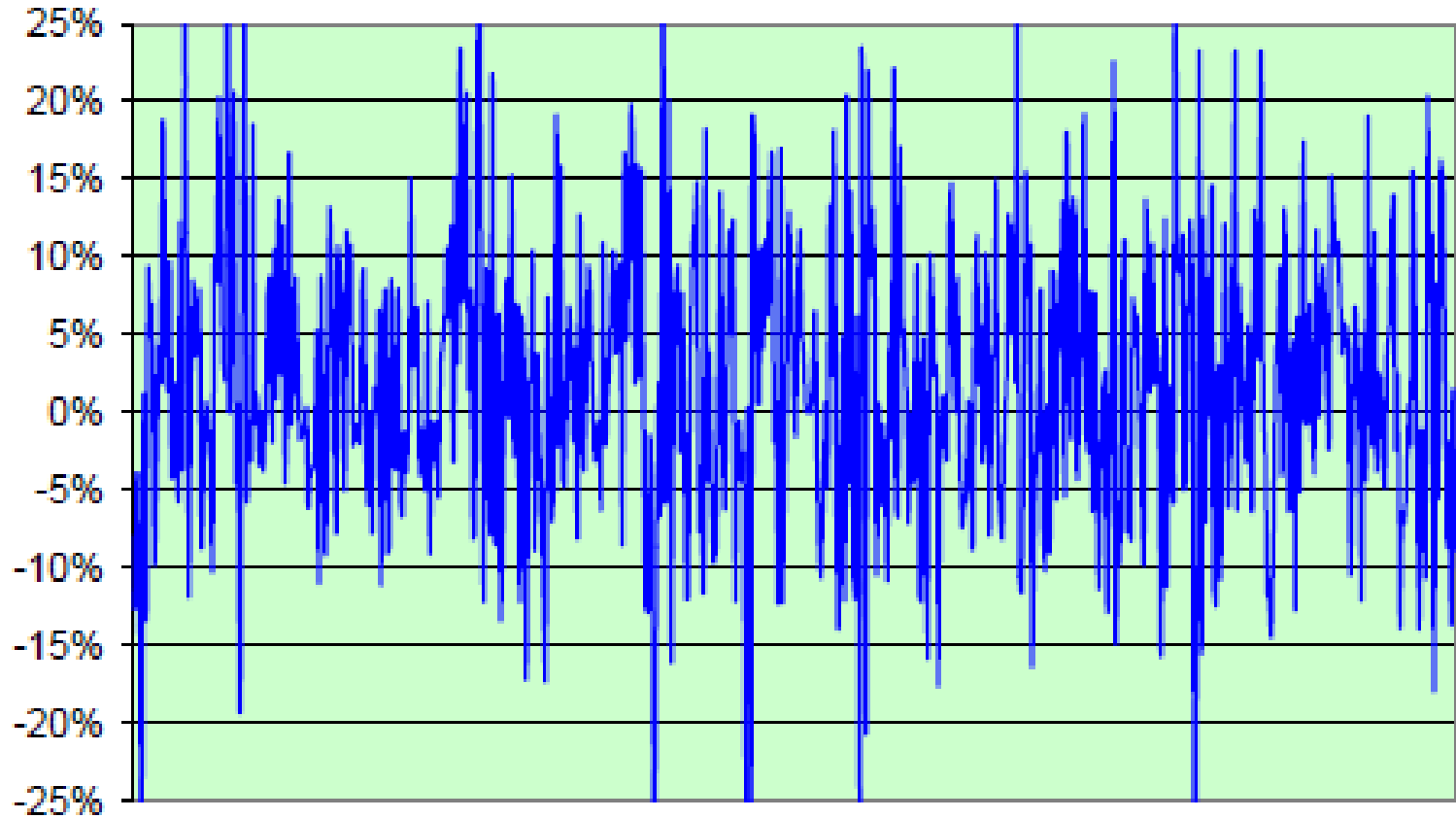

ABD Hisse senedi piyasası getirileri, 1946-2001

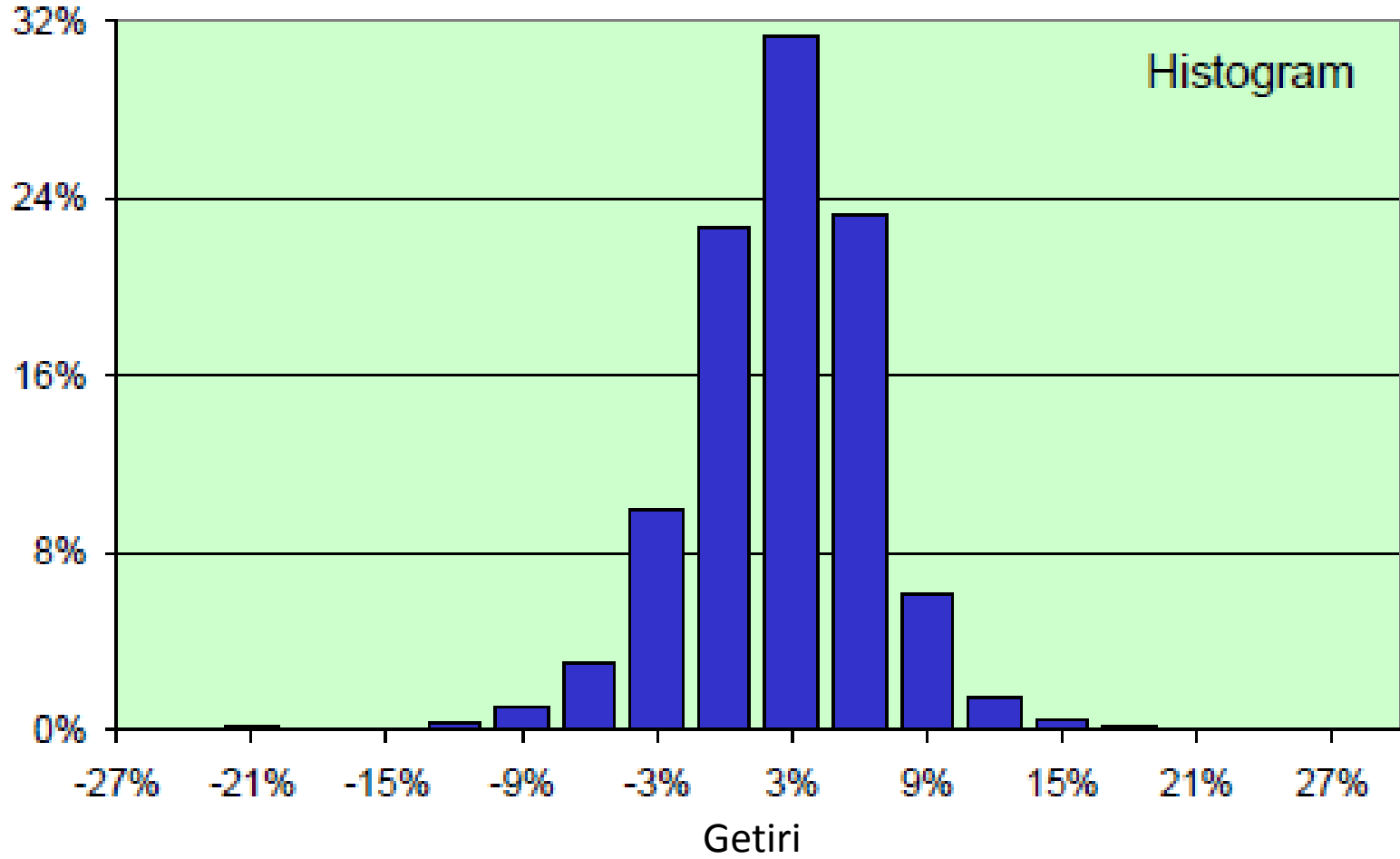

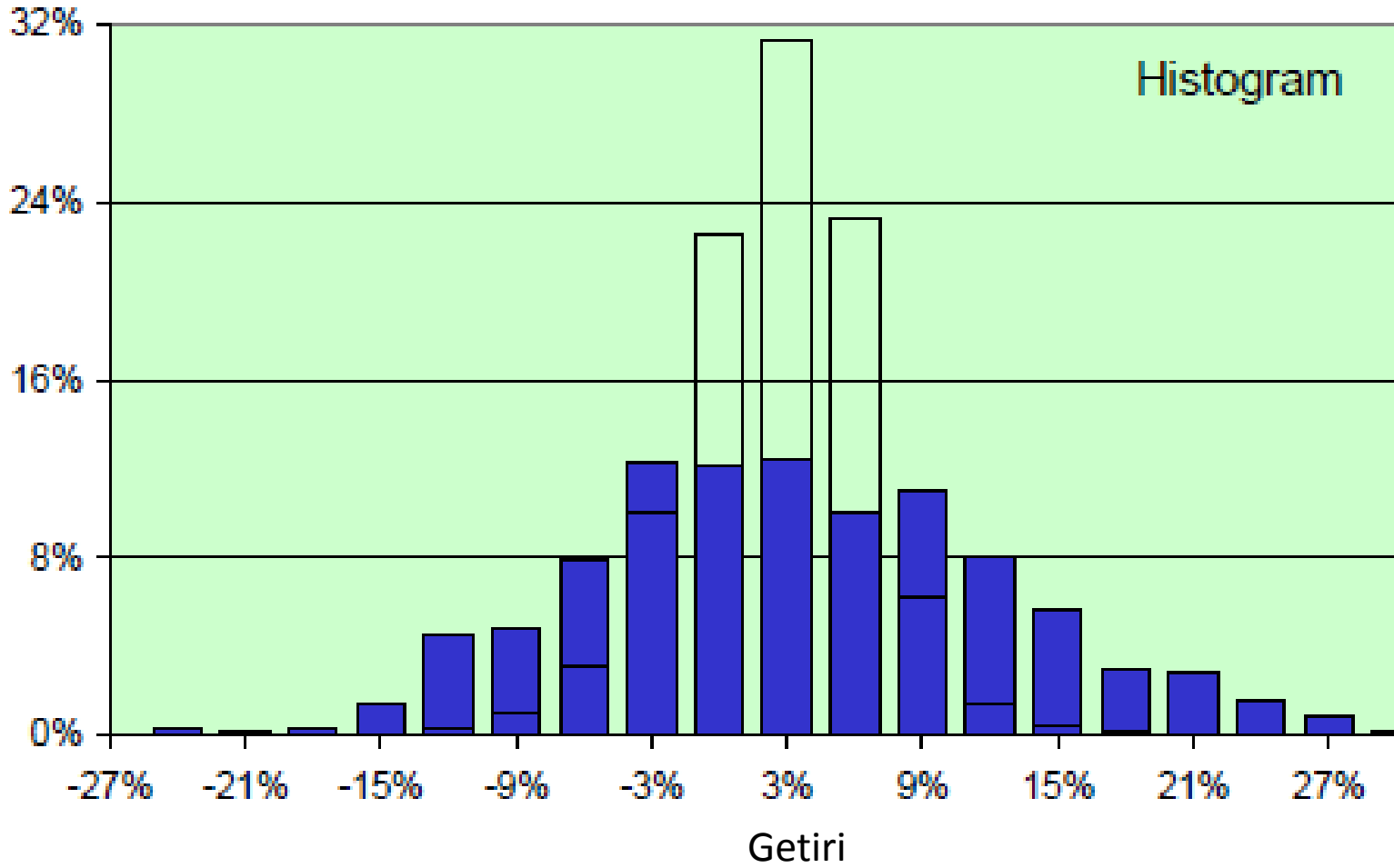
Motorola aylık getirileri, 1946-2001

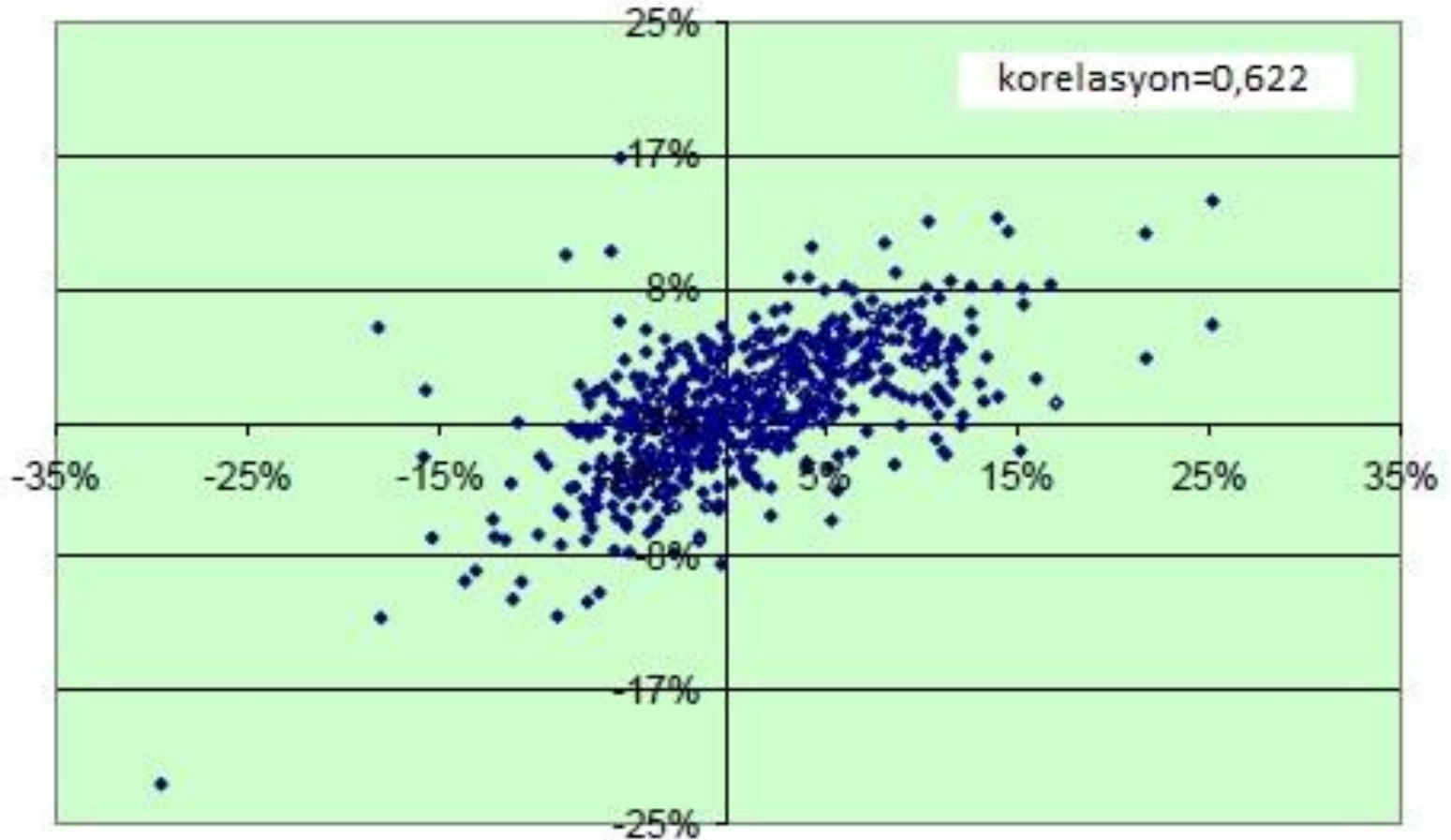
ABD aylık hisse getirileri

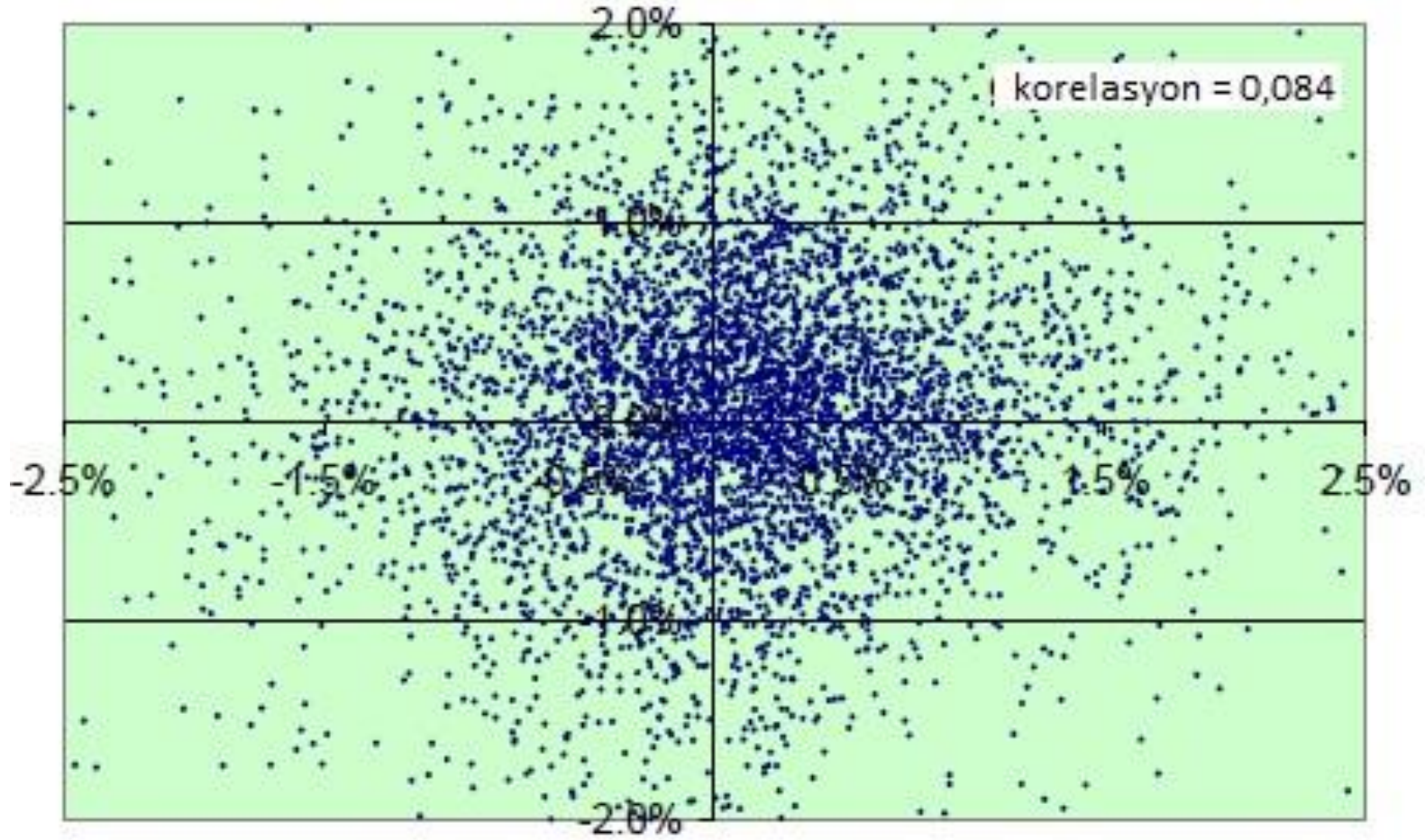
Motorola aylık getirileri

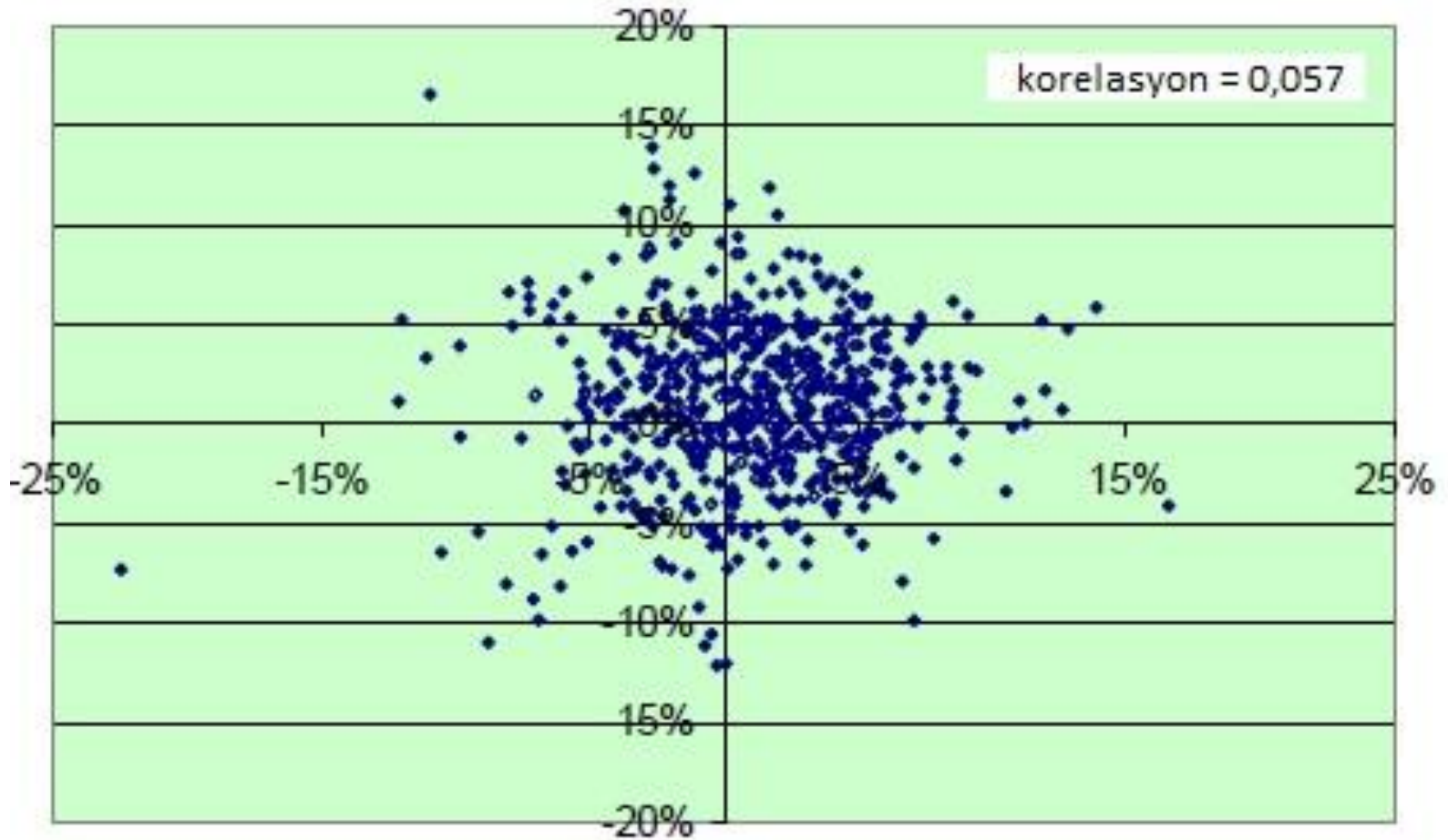
GM ve S&P500 aylık getirileri serpmme diyagramı

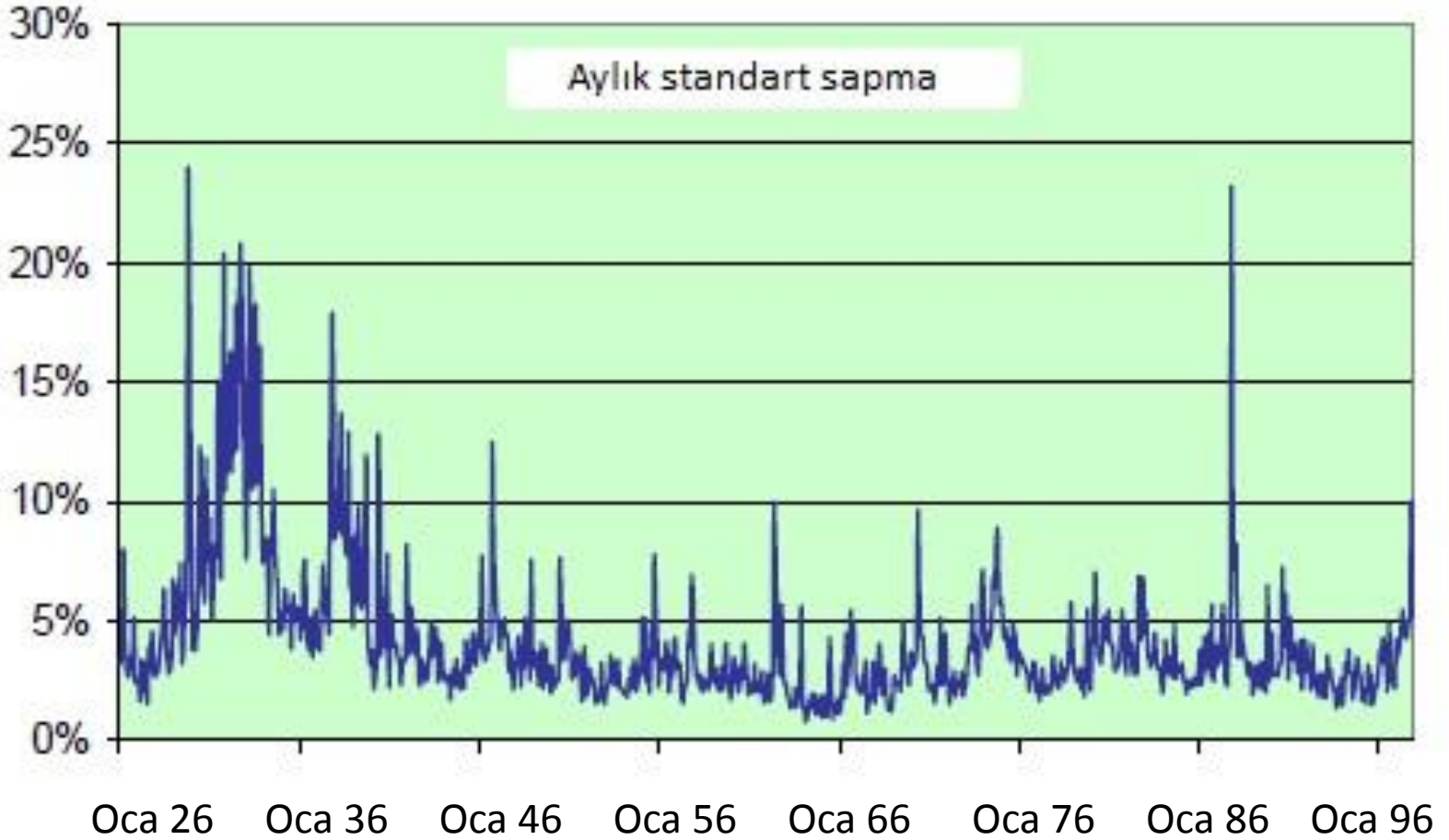
Günlük S&P_t'ye karşı S&P_{t-1} serpmeye diyagramı

Aylık S&P_t'ye karşı S&P_{t-1} serpmeye diyagramı

ABD hisse senedi piyasası oynaklığı

Aylık standart sapma = ay boyunca günlük getirilerin standart sapması $\times \sqrt{21}$

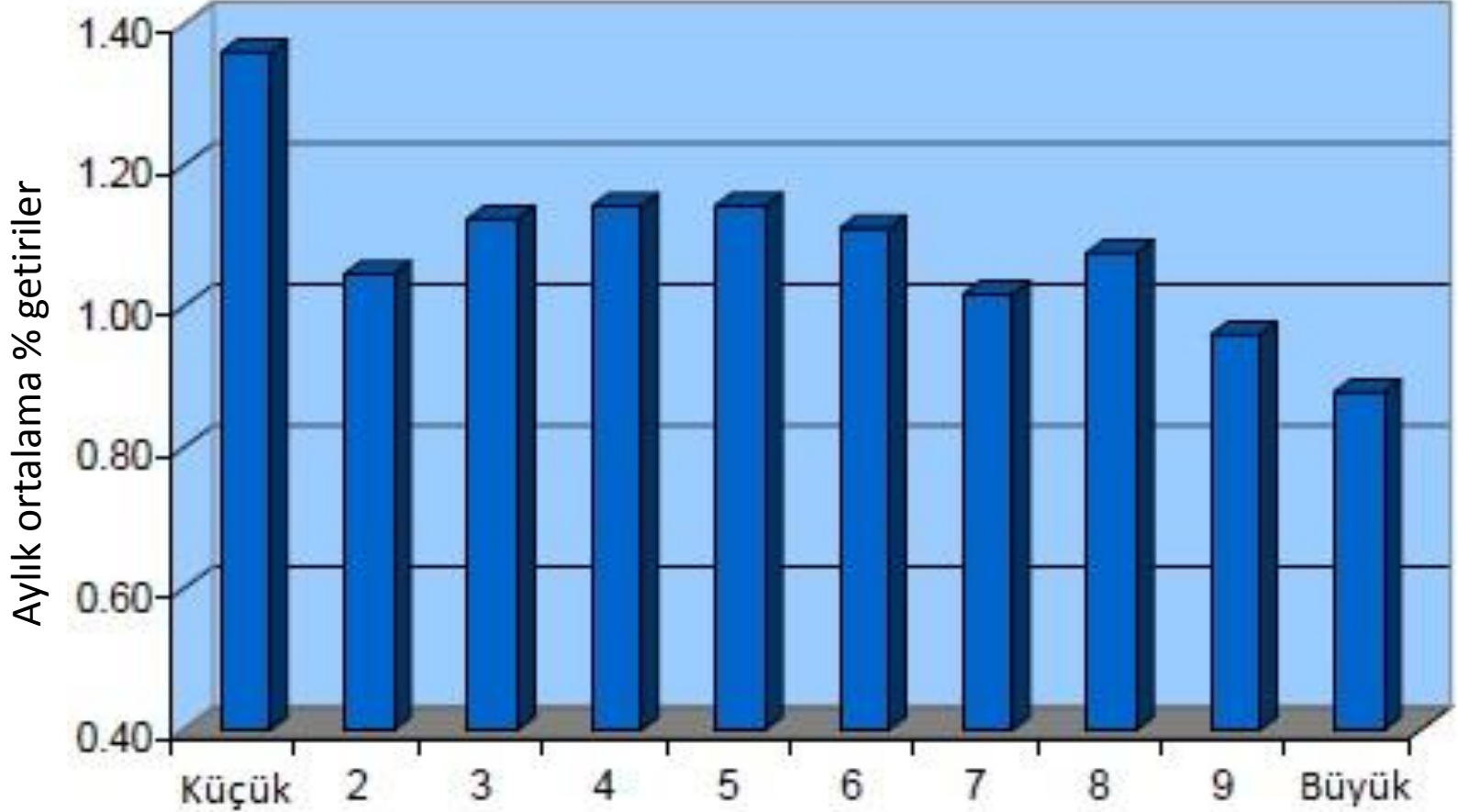
Hisse senedi fiyatlarının özellikleri

Kesitsel özellikler

- Hangi tip hisseler en yüksek getiriye sahip?
- Hangi tip hisseler en riskli?
- İyi performans gösterecek ve gösteremeyecek hisseleri tahmin edebilir miyiz?

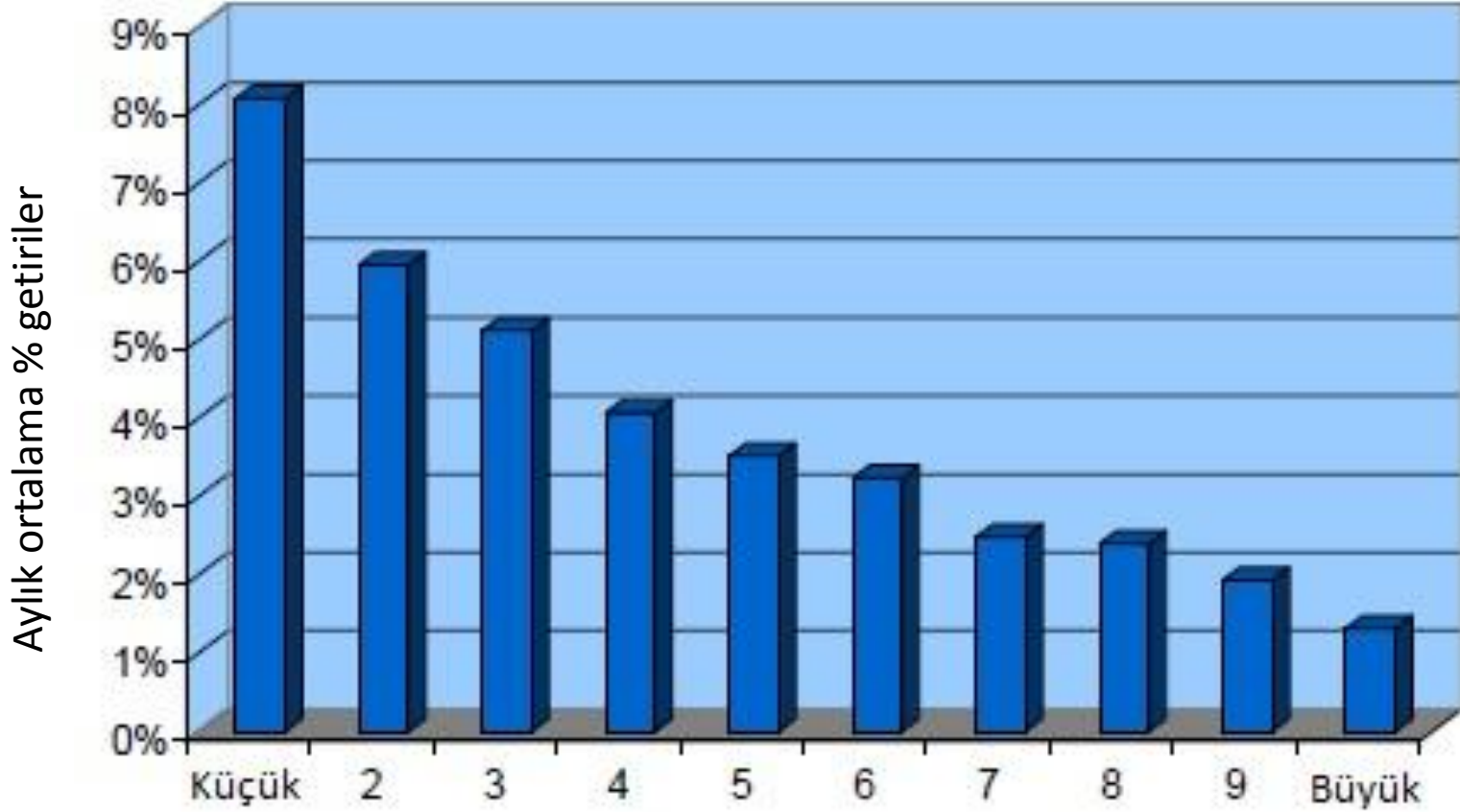

ABD hisse senedi piyasası oynaklığı

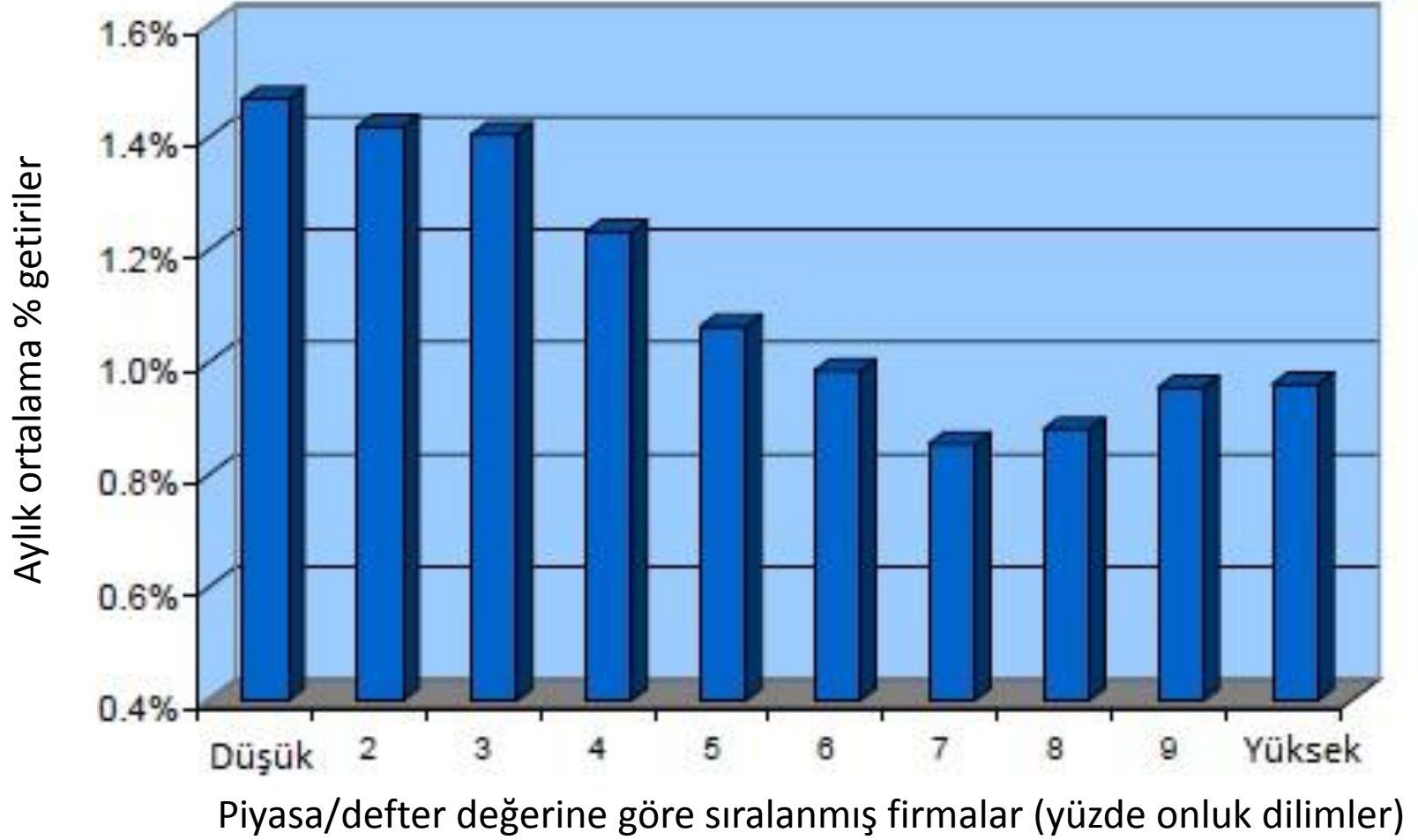
Piyasa değerine göre sıralanmış firmalar (yüzde onluk dilimler)

Ocak ayında büyüklük portföyleri

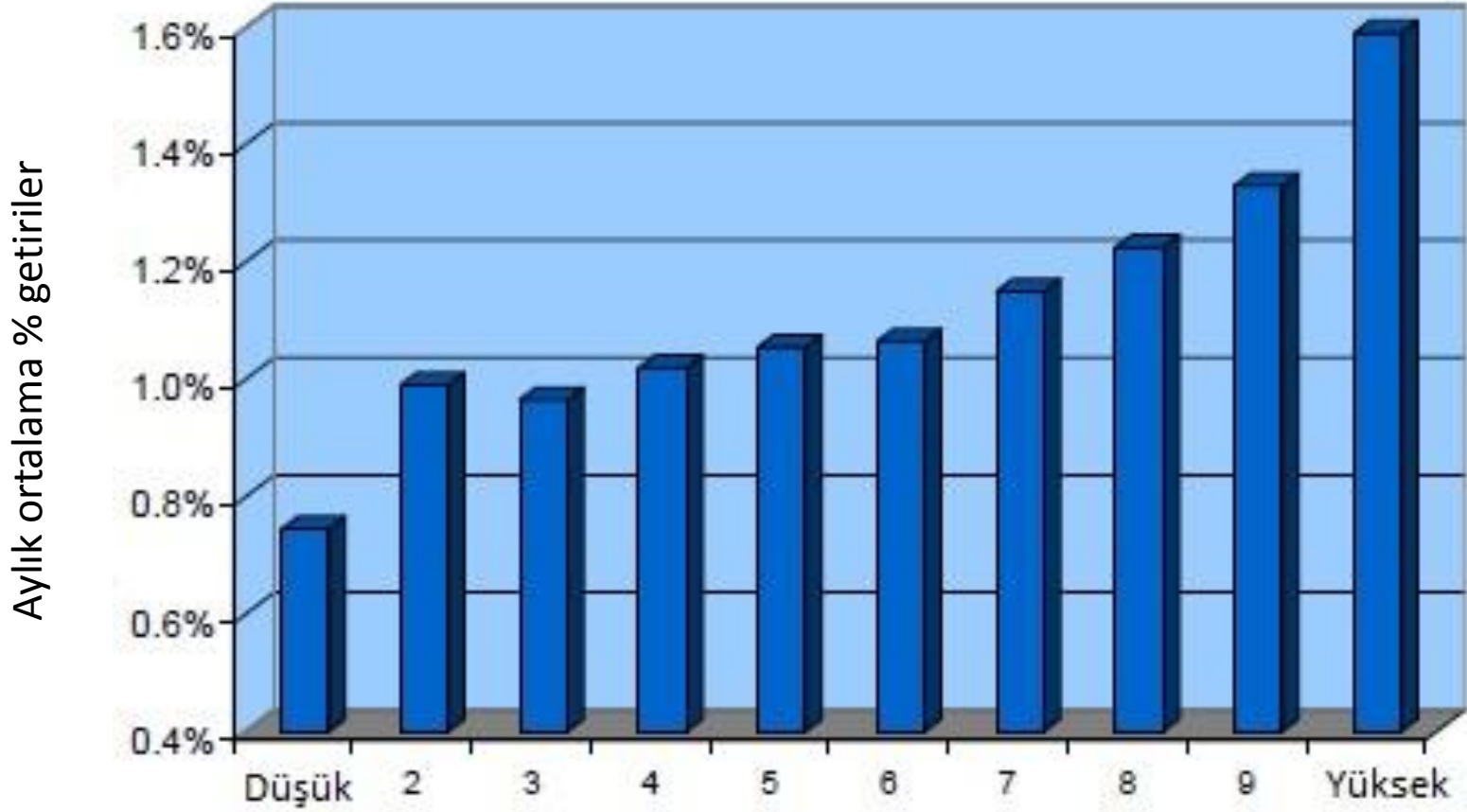

Piyasa değerine göre sıralanmış firmalar (yüzde onluk dilimler)

P/D portföyleri, aylık getiriler

Momentum portföyleri, aylık getiriler

Geçmiş 12 aylık getirilerine göre sıralanmış firmalar (yüzde onluk dilimler)

Zaman serisi özellikleri

Gözlemler

- 1926-2001 arası ABD hisse senetlerinin senelik ortalama getirisi %11,6. Ortalama risk primi de %7,9.
- Hisse senetleri oldukça riskli. Tüm piyasanın aylık ortalama standart sapması %4,5 (senelik %15,6).
- Tek olarak hisse senetleri daha da riskli. Herhangi bir hisse senedinin ortalama aylık standart sapması %17 civarında (veya senelik %50).
- Hisse senetleri zaman içinde beraber hareket ediyor: Bir hisse yükseldiğinde diğer hisselerin de yükselmesi büyük olasılık. Korelasyon tam olmaya çok uzak.

Zaman serisi özellikleri

Gözlemler

- Hisse senedi getirileri tahmin edilemeze yakın. Örneğin, bir hissenin bu ay ne yaptığını bilmek bir sonraki ay ne olacağı hakkında çok az şey söylüyor.
- Piyasanın oynaklığı zaman içinde değişiyor. Fiyatlar bazen çok oynak. Aylık getirilerin standart sapması %2'lerden %20'lere kadar değişiyor.
- Temettü getirisi ve F/K oranları gibi finansal oranlar zaman içinde çok değişiklik gösteriyor. TG 1992'de maksimum olan %13,8'e, 1932'de minimum olan %1,17'ye ulaşmış. F/K oranı 1999'da en yüksek değeri olan 33,4'e ve 1917'de en düşük değeri olan 5,3'e ulaşmış.

Kesitsel özellikleri

Gözlemler

- **Büyüklik etkisi:** Küçük hisseler genellikle büyük hisselerden daha fazla getiri sağlıyor, özellikle de Ocak ayında.
- **Ocak etkisi:** Ocak ayının ortalama getirisi diğer aylardan daha yüksek.
- **P/D, veya değer etkisi:** Düşük P/D oranlı (değer) hisseler genellikle yüksek P/D oranlı (büyüme) hisselerinden daha fazla getiri sağlıyor.
- **Momentum etkisi:** Geçmiş 3 ile 12 ayda yüksek getirisi olan hisseler geçmişte düşük getirisi olanlardan daha yüksek getiri sağlıyor.